

Lausunto valtioneuvoston huoltovarmuusselonteon luonnoksesta

Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiittää lausuntomahdollisuudesta ja lausuu seuraaviin kappaleisiin.

Kappale 1, Johdanto:

Suomessa on erittäin kattava ja toimiva huoltovarmuusjärjestelmä, joka nauttii laajaa kansalaisten ja yhteiskunnan luottamusta. Järjestelmää on kehitetty pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti, ja sen ylläpitämiseen ovat poliittisesti sitoutuneet kaikki puolueet. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä huoltovarmuusselonteon antaminen on perusteltua järjestelmän pitkäjänteisen kehittämisen ja parlamentaarisen valvonnan varmistamisen kannalta. Lisäksi muuttunut turvallisuusympäristö asettaa huoltovarmuusjärjestelmälle ennennäkemättömiä paineita, joten kokonaisvaltainen järjestelmän tarkastelu on juuri nyt erittäin perusteltua.

Valtioneuvoston luonnos huoltovarmuusselonteoksi liikkuu varsin yleisellä tasolla. Lisäksi selonteko kattaa ajanjakson vuoteen 2030 saakka, mikä tekee ajanjakson varsin pitkäksi muuttuva maailmantilanne huomioiden. Huoltovarmuutta on arvioitava jatkuvasti ja ajassa, ja tarvittavat toimenpiteet voitava tehdä ketterästi olosuhteiden muuttuessa. Myös tässä selontekoluonnoksessa esitellään yksittäisiin kohtiin ja alueisiin erittäin perusteltuja kehittämis ehdotuksia, mutta vastainen kehittäminen ei voi olla kiinni selontekojen päivitysaikataulusta.

Johdannossa todetaan yleisellä tasolla, että valtion yhtiöomistuksen yhtenä strategisena tavoitteena on myös huoltovarmuuden turvaaminen. Luonnoksessa ei sen syvemältä pohdita sitä, millaisilla toimenpiteillä tämä käytännössä saadaan näkymään omistajaohjauksessa. Asia sinänsä kuuluuikin käsiteltäväksi tarkemmin muissa asiakirjoissa, mutta viime aikojen keskustelu valtion pörssi-yhtiöissä käyttämästä omistajaohjauksesta on osoittanut joitain omistajaohjauksen haasteita. On tarkkaan punnittava, missä määrin valtion omistus-yhtiössä turvaa huoltovarmuuden paremmin kuin sääntelyteitse tapahtuvat ratkaisut. Erityisesti pörssilistatuissa yhtiöissä tämän kaltaisen punninnan tärkeys korostuu.

On yhteiskunnan ja yksilöiden kannalta ensiarvoisen tärkeää, että suunnitelmat yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi tehdään ja toimenpannaan jo normaaliaikoina. Huoltovarmuuden kehittämisen tulee kattaa kaikki yhteiskunnan osa-alueet ja valmistelussa on osallistettava kaikki keskeiset toimeenpanoonkin osallistuvat tahot. Vaikka huoltovarmuuden suunnittelu ja valmistelu on viranomaisten vastuulla, käytännössä valtaosa kriittisestä infrastruktuurista on yksityisten yritysten omistamaa. Siten huoltovarmuuden käytännön ylläpito on merkittävältä osalta yksityisten yritysten kenttää. On huoltovarmuusjärjestelmän uskottavuuden kannalta tärkeää, että omistajuus huoltovarmuusjärjestelmän ylläpitämisestä on koko yhteiskunnalla eikä vain vastuullisilla viranomaisilla. Siksi yksityisten yritysten keskeisen roolin on syytä näkyä läpi koko selonteon.

Kokonaisuudessaan huoltovarmuuden valmistelun on perustuttava skenaariotyöhön, jossa pyritään etukäteen tunnistamaan mahdolliset huoltovarmuuden kehittämispaikat, sekä varautumaan toimintaympäristön muutoksiin. Tässä skenaariotyössä on hedelmällistä osallistaa mahdollisuuksien rajoissa laajalti kaikkia toimijoita huoltovarmuuden kentällä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiittää parlamentaarista valmisteluprosessia ja toteaa, että tämän tyyppinen valmistelu on omiaan lisäämään yleistä luottamusta huoltovarmuusjärjestelmää kohtaan.

Kappale 2, Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälinen yhteistyö tulee korostumaan yhä enemmän myös huoltovarmuusvarautumisessa. Suomen Natojäsenyys, sekä tiivistyvä pohjoismainen huoltovarmuusyhteistyö tulevat parantamaan Suomen edellytyksiä järjestää poikkeusolojen huoltovarmuutta. Erityisesti tämä tulee näkymään logistiikkayhteyksien turvaamisessa poikkeusoloissa.

Suomi on normaalioloissa logistisesti saari. Tämä asetelma on muuttunut yhä selkeämmäksi, kun maayhteydet Venäjälle ovat menettäneet huomattavasti merkitystään Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan alun jälkeen. On varauduttava siihen, ettei yhteys Venäjälle tule enää nähtävissä olevan tulevaisuuden aikana normalisoitumaan laisinkaan.

Liikenneyhteyksien turvaaminen poikkeusoloissa on Suomen huoltovarmuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Poikkeusolojen vaihtoehtoisten liikenne- ja kuljetusväylien selvittäminen sekä turvaaminen on syytä tehdä jo normaaliolojen aikana. Suomen natojäsenyys tulee vaikuttamaan näihinkin yhteyksiin.

Kappale 5, Huoltovarmuuden toimintamalli:

Alakappaleeseen 5.1.3 Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahastolla on keskeinen merkitys huoltovarmuuteen liittyvien menojen kattamisessa. Huoltovarmuusrahastoa on paikoin kuitenkin käytetty sellaistenkin menojen kattamiseen, jotka tulisi kattaa tavanomaisesti valtion talousarviosta. Tämän tyyppisille ratkaisuille ei ole perusteita, vaan ne vaarantavat huoltovarmuusrahaston mahdollisuudet selviytyä varsinaisesta perustehtävästään. Aiheeseen viitataan selontekoluonnoksen alaviitteessä 14, mutta asia olisi syytä käsitellä myös selonteon leipätekstissä.

Alakappaleeseen 5.1.4 Materiaalisen varautumisen nykytila

Materiaalisen huoltovarmuuden nykytila on pääosin hyvä. Kuitenkin covid-19-pandemia osoitti, että tiettyjen kriittisten materiaalien osalta on niin tuotannossa kuin varastoinnissa ollut puutteita. Näistä virheistä on opittava ja varmistettava, että tulevien kriisien aikaan vastaavanlaisiin ongelmiin ei ajauduta. Toimenpiteiden on sisällettävä varastonhallinnan vastaisen toiminnan varmistamista, mutta lisäksi on arvioitava oman kotimaisen tuotannon käynnistämistä uudelleen eri sektoreilla.